

HIŠNI OBISKI IN DRUŽINA BOLNEGA

Doc. dr. Andrej Kravos, dr. med.

Modul Organizacija dela
Ljubljana

Vsebina

- Ali je opravljanje hišnih obiskov v sodobni medicini še potrebno?
- Vrste hišnih obiskov
- Potek hišnega obiska
- Družina in psihosocialni vidiki
- Zaključki in nasveti

PRIMER1

- M, 72 let, pokreten
- Arterijska hipertenzija
- Srčno popuščanje
- Degenerativne spremembe LSH

- TH: paracetamol pp, perindopril 8 mg, bisoprolol 2,5 mg, diuretik občasno

- Kakšno bi bilo optimalno zdravljenje? Koliko kontrolnih pregledov v ambulanti letno?

Nadaljevanje

- Zlom kolka
- Rehabilitacija delno uspešna. Hodi le po stanovanju z berglami
- Stopnišče bloka je zanj nepremagljiva ovira
- Kakšno bi bilo optimalno zdravljenje?

OPREDELITEV HIŠNEGA OBISKA

Hišni obisk je oblika posveta zdravnika z bolnikom zunaj zdravniške ambulante:

- bolnikov dom, druga stanovanja, hiše
- javne površine in objekti
- hoteli, gostilne in druge zgradbe
- na prostem in kjerkoli drugje

Kdo opravlja hišne obiske

- Zdravnik družinske medicine
- Pediater
- Psihiater
- Pulmolog
- Splošni internist, gerontolog

ŠTEVILO HIŠNIH OBISKOV V SLOVENIJI

- 2 – 2.5 HO / teden
- Manj kot 1% vseh obiskov v ambulantni DM

Obiski v zunajbolnišničnem zdravstvenem varstvu na primarni ravni, Slovenija, 2005–2015 (x 1000). Zdravstveni statistični letopis 2015.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Prev.	1.123	1.086	1.148	1.231	1.172	1.237	1.193	1.186	1.209	1.229	1.313
Kurat.	9.104	7.975	8.067	8.016	7.834	7.383	7.487	7.199	7.355	7.525	7.876
HO	74	73	75	68	75	73	72	71	70	69	72
Telef.	7	5	7	8	8	4	9	23	29	32	36
skupaj	10.308	9.140	9.297	9.323	9.089	8.698	8.761	8.480	8.663	8.855	9.249

VRSTE HIŠNIH OBISKOV

ZDRAVLJENJE NA DOMU

- Vodenje hudih kroničnih bolnikov
- Obdobni hišni obiski starostnikov in invalidov (2 x letno)
- Spremljanje umirajočih

Primer 2: običajni hišni obisk

- 44 letni bolnik kliče za hišni obisk, ker ga je včeraj “zaštihalo” v križu, danes pa ga hudo boli križ in desna noga.
- Zdravnik je bolnika vprašal in izvedel, da je blato in vodo odvajal normalno in da je bolečina tako huda, da še do stranišča pride zelo težko, če ga podpira žena. Za bolečine je že vzel ketoprofen 100 mg, a ni bolje.

- Zdravnik je odšel na hišni obisk po končani ambulanti. Ugotovil je lumboishialghijo brez nevroloških okvar in predpisal zdravila za lajšanje bolečin.
- Po nekaj dnevih je bolnik že lahko hodil in prišel na kontrolo v ambulanto.

OBIČAJNI HIŠNI OBISK

- Pregled bolnika, ki je akutno zbolel in ne more do zdravnika
- Prvemu pregledu lahko sledi še več ponovnih, dokler ni stanje boljše
- Opravi ga običajno IOZ ali nadomestni zdravnik

Primer 3

- Zdravnik med rednim delom v svoji ambulanti, istočasno tudi za NMP
- Naročenih ime še veliko pacientov
- Kliče učiteljica iz šole, da je 10 let stara deklica močno udarila z glavo v vrata. Nezavestne ni bila. Je pa omotična, trese se in težko hodi

NUJNI HIŠNI OBISK

- Resno stanje, hude bolečine
- HO potreben takoj
- Najbližji zdravnik, oziroma zdravnik, ki je takrat določen za nudenje NMP ali član ekipe NMP, PHE
- Kličejo svojci, pacient, ostali
- Pomembna opremljenost in organiziranost

Primer 4

- Pacientka 53 let, redna ambulanta, IOZ
- Ca recti, metastaze v jetrih, kosteh
- Terminalna faza, na simptomatski terapiji – tako je napisal onkolog
- Kliče mož, ki jo neguje, da bi se kdaj oglasil. Ne ve kako naj ji lajša težave, kako naj ravna ob bruhanju.

DRUGE OBLIKE HO

- Obisk pacienta v bolnišnici
- Obisk pacienta v DSO
- Obisk zaradi socialnih težav
- Obisk zaradi uveljavljanja denarnih pravic in ugodnosti

DRUGE OBLIKE HO 2

- Obisk pri starših novorojenca
- Obisk pri svojcih pokojnika
- Obisk pri družini hudo zbolelega
- Obisk pri “težavnih pacientih”, pri sumu na polipragmazijo, neredno jemanje th., družinsko ozadje težav
- Mrliški ogled

VRSTE HIŠNIH OBISKOV

- Zdravljenje na domu
- Hišni obisk v ožjem pomenu
- Nujni hišni obisk
- Druge oblike hišnih obiskov

POTEK HIŠNEGA OBISKA

POTEK HIŠNEGA OBISKA

- Sprejemanje naročila za HO
- Priprava za HO
- Pot do bolnika
- Posvet z bolnikom - hišni obisk v ožjem pomenu
- Dokumentiranje HO
- Vrnitev

Primer 1-SPREJEM NAROČILA

- Pripravnica srednje zdravstvene šole na telefonu
- Klic, da je moški srednjih let omotičen
- Vprašala je o krvnem tlaku, ki je bil normalen
- Naročila je, naj ga pripeljejo v ZD
- Bolnik je bil zmeden, opirala sta ga 2 prijatelja, v hipoglikemiji

Kdo sprejema naročilo za HO

- Vsak zdravstveni dom ali posamezni zdravnik mora imeti izdelan sistem klicev za hišne obiske.
- Napisana telefonska številka za klice.
Za NMP na 112 in potem prevežejo.
- Odgovorni za sprejem klicev mora biti usposobljen ločiti med nujnimi klici in med klici, kjer HO ni potreben takoj. Če je v dvomih mora v pogovor vključiti odgovornega zdravnika

Primer 2-Pogovor

- Kliče hči za 79 let starega očeta, ki je sicer še pokreten. Ima visoko vročino 2 dni, kašlja, zelo slabo počutje, oslabel, zato ga ne morejo pripeljati.
- Zdravnik v dežurni službi pove, da ima veliko dela in ponovno vpraša, če bi ga lahko pripeljali, da nasvet, naj mu dajo paracetamol.

Primer 2: nadaljevanje

- Hči vztraja, da ga pride zdravnik pogledat in zagrozi s pritožbo.
- Zdravnik gre na HO in ugotovi pljučnico.
- Rezultat: na koncu je bil potreben HO opravljen, nezadovoljen pa tako zdravnik kot svojci bolnika

Sprejemanje naročila za HO

- Pogovor kratek in jedrnat - zvedeti osnovne podatke
- Naj se ne sprevrže v barantanje s klicateljem
- Jasen dogovor kdaj in kje, sicer lahko po nepotrebnem čaka pacient, čaka zdravnik ali pa čakata oba

Sprejemanje naročila - podatki

- O zdravstvenem stanju toliko, da se lahko odloči o ključnih stvareh
- O pacientu: ime, naslov, telefon klicatelja (Obrazec)
- Dober opis poti - površnost se maščuje, lahko tudi svojci počakajo na poznanem kraju

Sprejemanje naročila - odločitve

- Ali je HO potreben ali pa se lahko problem reši na druge načine
- Ali je HO potreben takoj ali pa se lahko odloži, ter za koliko časa se lahko odloži
- Ali potrebuje za HO kakšno pomoč: osebje, oprema, podatki
- Aktivacija drugih služb

Sprejemanje naročila - dileme

- Paničen ali zmeden klicatelj - ravnati kot da gre za najslabšo varianto
- Skopi podatki o stanju pacienta – ravnati, kot da gre za najslabšo varianto
- Naročilo gre preko posrednikov, ki morda bolnika še videli niso - če je le možno kontakt s pacientom ali oskrbovalcem
- Klic brez vednosti ali celo proti volji pacienta. Če je indikacija, pojdi. Na HO privolitev pacienta

PRIPRAVA - nenujni HO

- Dovolj časa na razpolago
- Če nisem IOZ pridobiti čimveč podatkov o bolniku (IOZ, karton)
- Morda vspostaviti kontakt z drugimi službami: patronažna, socialna, policija
- Vzeti dodatne diagnostično in terapevtsko opremo in osebje glede na težave

Priprava - nujni HO

- Pri nujnih HO čim krajša, vse naj bo že pripravljeno, improvizacije naj ne bi bilo
- Dobra usposobljenost ekipe, izdelani protokoli za ukrepanje, stalno strokovno izobraževanje
- Pomen rednega preverjanja brezhibnosti vozila, opreme in zdravniške torbe

Priprava na HO - varnost

- Pomembno je poskrbeti za svojo varnost
- Povedati, kam točno grem
- Vzeti s seboj še dodatno osebje
- Spremlstvo policije

OSKRBA NA DOMU

Primer 2: zdravljenje na domu (opis študenta)

Z zdravnikom sva se pridružila patronažni sestri, ki ta ostareli par redno obiskuje vsaki drugi dan. Zdravnik se je za hišni obisk odločil po posvetu s patronažno sestro. **Običajno obiše to družino trikrat letno.**

Obisk je bil namenjen pregledu in oceni kroničnih stanj pri 83-letnem A. B. in njegovi ženi 80-letni M. B. Zakonca živita **v skupnem gospodinjstvu s svojim sinom**, 60-letnim J. B. in njegovo 58-letno ženo F.B.

Gospod A. B. ima diabetes tipa 2 in je že 20 let na inzulinski terapiji. Pred 6 leti so mu zaradi diabetične angiopatije, pojava kroničnih razjed in začetka gangrene amputirali levo nogo (nadkolenska amputacija), od takrat je na invalidskem vozičku. Zdravi se tudi zaradi povišanega krvnega tlaka. Pred nekaj meseci se je pojavila razjeda na peti stopala desne noge.

Gospa M. B. pa se zdravi zaradi kronično povišanega krvnega tlaka, ki je trenutno sicer zelo dobro urejen. Njena glavna težava so izrazite razjede obeh goleni. Prav zaradi te težave **vsak drugi dan prihaja patronažna sestra**, ki napravi toaleta in prevez razjed.

V času obiska so bili prisotni vsi družinski člani. Bilo je dokaj očitno, da **družina zelo dobro funkcionira**. Tudi prostore hiše so priredili na takšen način, da je vse lahko **dostopno z invalidskim vozičkom**. Na stopnišču imajo dvigalo, da je omogočen tudi prehod v zgornje nadstropje. **Snaha je že v pokoju zato se lažje posveti skrbi za tasta in taščo**, hodi po recepte v ambulanto, jima prinaša zdravila in tudi poskrbi, da jih redno in pravilno jemljeta. Zaradi obsežnosti golenskih razjed pri gospe M. B. je potrebno posebno trdno povijanje goleni, ki omogoča da gospa lahko hodi in opravlja vsakdanja opravila brez večjih bolečin. Snaha ob obisku z navdušenjem pove, da so izredno zadovoljni z novimi povoji in načinom povijanja pri gospe M. B., saj je bila gospa pred tem skoraj nepokretna in zaradi tega precej depresivna, sedaj pa normalno opravlja vsa opravila s tem pa se ji je drastično izboljšalo tudi razpoloženje in volja do življenja.

MODEL

INHOMESSS

INHOMESSS

- I (Immobility):

Pokretnost bolnika, sposobnosti za izvajanje vsakdanjih aktivnosti, kot so: oblačenje, obuvanje, kopanje, osebna nega, hranjenje in kontinenca.

Druge zmožnosti: uporaba telefona, jemanje zdravil, plačevanje računov, nakupovanje hrane, kuhanje in vodenje gospodinjstva.

INHOMESSS

- N (nutrition): Stanje prehranjenosti bolnika, njegove prehrambene navade in živila, ki jih uporablja. Že pogled na mizo ali v hladilnik lahko veliko pove.
- H (home environment): Kakšne možnosti nudi dom in sosesčina za socializacijo, varnost, zasebnost in udobje bivanja.

INHOMESSS

- O (other people): Vlogo, ki jo igrajo posamezni družinski člani in socialno podpora, ki jo je deležen bolnik. Oceni naj tudi, ali ima bolnik glavnega oskrbovalca in pomočnike.
- M (medication): Zdravnik naj oceni bolnikovo sodelovanje pri jemanju zdravil, tudi zdravil, ki se jih dobi brez recepta in zeliščnih pripravkov.

INHOMESSS

- E (examination): Ustrezen zdravniški pregled, vključno z ugotavljanjem pravilne uporabe pripomočkov (npr. merjenje krvnega sladkorja).
- S (safety): Ali nudi bolnikovo okolje udobno in varno bivanje. Pri bolnikih, ki imajo npr težave z ravnotežjem, je lahko vsaka ovira na tleh, strme stopnice ali spolzka kopalnica vzrok poškodb.

INHOMESSS

- S (spiritual health): Vpliv verskega prepričanja bolnika na zdravljenje. Dobro je namreč, da se zdravnikov načrt zdravljenja ujema s bolnikovimi željami in prepričanjem.
- S (services): Katere druge službe lahko povečajo kakovost oskrbe bolnika. Največ problemov in najboljši načrt oskrbe se reši prav na domu ob bolniku.

VRSTE OSKRBE	OBLIKE OSKRBE	IZVAJALCI OSKRBE
ZDRAVSTVENA OSKRBA	<i>hišni obisk</i>	<i>zdravnik splošne medicine</i>
	<i>zdravljenje na domu</i>	<i>zdravnik splošne medicine</i>
		<i>patronažna sestra</i>
		<i>laik(i)</i>
	<i>zdravstvena nega</i>	<i>patronažna sestra</i>
		<i>družina in sorodnik(i)</i>
		<i>sam</i>
<i>drug(i) laik(i)</i>		
<i>alternativna nega</i>	<i>»alternativci«</i>	
SOCIALNA OSKRBA	<i>patronažno varstvo</i>	<i>patronažna sestra</i>
	<i>socialna skrb</i>	<i>socialna delavka</i>
	<i>pomoč in splošna nega</i>	<i>oskrbovalec – sorodniki</i>
		<i>najeti oskrbovalci</i>
		<i>prostovoljni oskrbovalci</i>
	<i>družabna podpora</i>	<i>društva</i>
		<i>verske organizacije</i>
<i>znanci in prijatelji</i>		
<i>družina in sorodniki</i>		

Udeleženci - trikotnik

Oskrbovanec

- Človek, ki je deležen oskrbe na domu.
- Merila, kdo je potreben oskrbe na domu so lahko zelo subjektivna tako na strani oskrbovanca in njegovih svojcev, kot na strani izvajalca.

Izvajalec

Se stalno ali občasno vključuje v oskrbo

- Zdravnik
- Patronažna sestra
- Socialna delavka
- Negovalke
- Sorodniki, bližnji in drugi laiki
- Najeti pomočniki

Oskrbovalec

- Nudi pomoč oskrbovancu pri vsakdanjih opravilih
- Brez njega oskrbovanec ne bi mogel ostati doma
- Glavni oskrbovalec im najboljši pregled nad celotno oskrbo
- Med glavnim oskrbovalcem in glavnim izvajalcem se izmenja največ informcij

Podporna oseba ali pomočnik

- Pomaga pri oskrbi na domu
- Stalno ali občasno prevzema del nalog oskrbovalca

Poznavanje družine in psihosocialne problematike

Pomaga nam:

- razumeti bolnike in njihove svojce,
- razumeti razmere, v katerih živi bolnik,
- učinkoviteje planirati zdravstveno oskrbo
- razumeti potrebo po vključevanju drugih služb,

KRATKI NASVETI PRI HO

- Bodi pripravljen. Dobro je, če ima zdravnik ali ambulanta že naprej izdelana pravila, kako obravnavati zahteve po hišnih obiskih. Pod ta nasvet sodi tudi skrb za ustrezno opremo.
- Ne tvegaj po nepotrebem. Kakršnokoli zanašanje, češ »saj ni tako hudi kot pravijo«, se slej ko prej konča slabo. Zahteve po hišnih obiskih je potrebno jemati resno. Če si v dvomu, ali bi šel na hišni obisk, potem je na hišni obisk potrebno iti.
- Panični klicatelj-pojdi.

- Opazuj. Hišni obisk nudi enkratno možnost neposredno opazovati bolnika v okolju, v katerem živi. Take možnosti nima noben drug diagnostični postopek v medicini, zato ga je potrebno izdatno izkoristiti. Opazovati je treba ne samo bolnika, ampak tudi njegovo okolje.
- Vzpostavi stik z domačimi. Ljudje, ki z bolnikom živijo, so lahko naši močni zavezniki, če jih znamo pravilno uporabiti za bolnikovo dobrobit. Dober zdravnik naredi iz njih svoje zaveznike.
- Natančno si zapiši. Čas, ki ga porabimo za zapisovanje hišnega obiska v kartoteko, ni izgubljen in se nam večkratno obrestuje kasneje.